

1948

1948

Jan 22

EGY 170 ÉVES LEVÉL AMN

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

Százhetven esztendővel ezelőtt, 1777 január 13-án Bordeauxban, a francia kikötővárosban, egy idősebb magyar ludtollat farag és leül, hogy levelet írjon Franklin Benjaminsnak, az új Egyesült Államok párisi követének. Mint volt katona, aki ugyyszólván egész életét hadviselésben töltötte el, azt hiszi, hogy még tud jó szolgálatokat tenni az új és szabad ország ügyének. Latinul írja a levelet, amelynek hibátlan latinsága kivételesen műveltségű embert sejtet, amelyet ritkán lehetett azokban az időkben katonák közt találni.

Kézírása igen szép, gyakorlott, intelligens írás. Ha összehasonlítjuk ezt az írást a későbbi közvetlen feljebbvalójának, a fiatal Pulaski Lengyel grófnak gyerekes és a teljesen műveletlen embert eláruló kézírásával, nem lehet kétséges előttünk, hogy kettőjük közül melyik volt az értékeesebb ember.

Pulaski gróf volt, Kováts Mihály pedig, a levél írója, magyar köznemes. Mindketten átkerültek Amerikába s mindketten ugyanabban az évben adták életüket az Egyesült Államokért.

Kováts ezredes (mert azza lett az amerikai hadsereg különítményében), ezekkel a szavakkal fejezi be levelét: "Fidelissimus ad mortem" (Hűséges mindhalálíg). Amely szavakat mindig drága örökségül akarta volna hagyni a későbbi századok magyarjaira.

Most van, ebben a hónapban, 170 éves évfordulója annak, hogy Kováts ezredes ezt a levelet megírta.

Annakidején, mikor ezt az általam megtalált Kováts-levelet nyilvánosságra hoztam, különösképen hangsúlyozva a "Fidelissimus ad mortem" jelzőt, egyesek azt vetették ez ellen, hogy Kováts még sem tudhatott olyan jól latinul, mert a "fidelis" (hű) szó olyan jelentést rejt magában, amelyet fokozni nem lehet, mert ha valaki hűséges, az máris az abszolút, teljes hűséget jelenti, amelyet fokozni nem lehet. Így semmi annak, ha valakit hűségesebbnek, vagy leghűségesebbnek nevezünk, mert az alapszó ugyanazt fejezi ki teljes hűségben.

Legyen szabad két példát idéznem erre vonatkozólag,

igazolásául annak, hogy ha a magyarban nem is fokozzuk a hűséges szót, a latinban ez a fokozás nemcsak megengedett, de használatos is.

Mind a kettő a magyar történelemből vett példa.

Az egyik az, hogy amikor Rákóczi Ferenc fejedelem a maga felejthetetlen emlékü felkelését szervezte, a felvidék rutén lakossága szinte példátlan számban és lelkesedéssel sereglett zászlaja alá, úgy hogy ezt a megható hűséget látva, "gens fidelissima" nevet adták a ruténeknek.

A másik bizonyíték újabb keletű, de szintén történelmi fontossága van.

Amikor Magyarország első megcsönkítése alkalmával a vesztes Ausztria számára is kihasítottak egy részt a nemzettestből Nyugatmagyarországon (Burgenland), Sopron városának megengedték, hogy népszavazás által döntse el, hová akar tartozni a jövőben, dacára annak, hogy a trianoni béke ezt a várost is, egész környékével együtt, Ausztriának ítélte. Külön nagyon érdekes története van annak, hogy a soproni és környéki magyar nép magatartása hogyan vitta ki, hogy a kérdés fölött népszavazás döntsön. A szövetségesek végre beleegyeztek a népszavazásba, amelyet 1921 december 14-től kezdődőleg folytattak le.

A kis területen mindössze 17.000 szavazatot adtak le, de annak majdnem 73 százaléka Magyarországgal mellett szólt.

Amikor a magyar nemzetgyűlés a következő évben törvénybe iktatta a visszacsatolást, Sopron városa hűségéért hivatalosan is a "civitas fidelissima" (leghűségesebb város) nevet kapta.

Kovács ezredes 170 esztendővel ezelőtt írott levele a bevezetése volt annak a rövid, de dicsőséges pályafutásnak, amelyet ez a kiváló magyar az akkor születő új nemzet földjén megfutott.

Ha egyebet nem teszünk, gondolatban tegyünk egy szál virágot a régóta porladó magyar hős ismeretlen sírjára, valahol Charleston south carolinai városban.

